

УДК 343.982

Андрій Анатолійович ГЛІСВИЙ,

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри кримінального процесу, криміналістики та експертології факультету № 6 Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2242-5969>

ОСОБЛИВОСТІ ПРОЦЕСУАЛЬНОЇ ФІКСАЦІЇ РЕЗУЛЬТАТІВ ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВОЇ ТЕХНІКИ ПРИ ПРОВЕДЕННІ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ

Чинним КПК України передбачено фіксацію слідчих (розшукових) дій за допомогою фотографування, звуко- чи відеозапису (ст.ст. 223, 224, 228, 236, 237, 252 та ін.). В теперішній час аналогові апарати для відеозйомки, фотографування, звукозапису відходять в небуття, а їх місце займають сучасні технічні засоби, що засновані на цифрових технологіях обробки і збереження інформації. Серед техніко-криміналістичних способів найбільш інформативним є відеозапис, який відповідає цілям і задачам фіксації ходу і результатів слідчих (розшукових) дій. Відеозапис дозволяє фіксувати весь обсяг інформації, що надходить, у всій її різноманітності в процесах розвитку і динаміці. Під час відеозапису здійснюється синхронізація зображення та звуку, є можливість візуально контролювати якість запису.

Яскравим прикладом впровадження цифрових технологій в слідчу практику є застосування 3D сканеру, за допомогою якого можна сформувати об'ємну візуальну модель місця проведення слідчої (розшукової) дії. 3D сканер - це пристрій, що проводить тривимірне сканування матеріального об'єкта для створення його цифровий моделі. Перевагами цієї технології є можливості сканування складних об'єктів; подальший друк сканованої копії предмета на 3D-принтері; перегляд зображення сканованого предмета у різних ракурсах та масштабі; обробка сканованого зображення з використанням програм 3D-графіки [1, с. 158-160].

Зручності роботи з цифровими технічними засобами зумовлюють і труднощі, основні з яких пов'язані із процесуальним забезпеченням достовірності отриманої інформації. Проблема пов'язана з тим, що на відміну від звичайних фото, відео зображень та звукової інформації, що сформовані аналоговими технічними засобами, підробка яких досить чітко виявляється, первинна інформація, зафіксована цифровими засобами, легко змінюється безпосередньо на матеріальному носії. Так, відео зображення можна редагувати за допомогою програмних засобів - графічних редакторів: змінити розмір зображення (при збільшенні зображень втрачається різкість, при зменшенні - деталізація); здійснити колажування або монтаж (створення з частин кількох зображень нове зображення), ретушування (усунути непотрібні деталі зображення), орієнтацію зображення (повернути зображення під будь-яким кутом або відобразити дзеркально), корекцію кольору та ін.

З точки зору кримінально-процесуального закону не важливі принцип і технологія формування фото-, аудіо- та відеоінформації, головне - отримання якісних даних, що відповідають вимогам ст. 94 КПК України, тобто належності, допустимості, достовірності.

Для забезпечення доказового значення інформації, зібраної в процесі лазерного сканування й документування обставин дорожньо-транспортних пригод запропонований певний алгоритм дій щодо збереження інформації [2]. Однак, на наш погляд, процедура, яка б перешкоджала і виключала можливість комп'ютерного редагування gthdbyub[цифрових даних, повинна бути уточнена і доповнена.

Спочатку застосування цифрової техніки необхідно процесуально оформити у протоколі. Крім того, мають бути вказані всі дії спеціаліста по фіксації інформації; введення зображення в комп'ютер, в тому числі комп'ютерна техніка, програмне забезпечення, яке застосовувалося в процесі виготовлення додатків до протоколу слідчої дії. В протоколі вказується: опис цифрового технічного засобу, умови фіксації. Слід більш детально описати отримані матеріали, вказати які файли отримані, їх найменування, тип, розмір, навести короткий зміст зафіксованої інформації. Якщо файлів декілька, то в якому файлі що міститься (при необхідності детально наводяться найбільш важливі місця зафіксованого розмови або відеозапису, коментується зміст фотографій). Необхідно докладно описати процедуру перегляду файлів, які програми використовувалися для перегляду їх вмісту

Для забезпечення достовірності даних, необхідно додавати до протоколу слідчої (розшукової) дії носії цифрової інформації (ст. 105 КПК України). В якості таких вихідних матеріалів пропонуються носії, отримані безпосередньо на застосованій апаратурі (найчастіше, це SD карти пам'яті). Носії цифрових даних слід упакувати і опечатати, на упаковці мають бути підписи понятних, спеціаліста-криміналіста, слідчого, пояснювальний напис

(якщо є номер магнітного носія, його відмінні ознаки, кількість записаних файлів, їх тип, назви і обсяг, по якому факту і адресою проводилася зйомка). Якщо є можливість, щоб не вилучати карту пам'яті дані можна перенести на інший носій (CD-R, DVD-R), який не допускає перезапису на фізичному рівні. Для виконання цієї процедури заздалегідь на місце проведення слідчої (розшукової) дії слід взяти придатний для таких цілей ноутбук. Усі учасники слідчої дії після використання цифрової фіксації мають переглянути на дисплеї фотоапарата, відеокамери, прослуховування на диктофоні або на портативному комп'ютері отримані дані. Це бажано проводити під час слідчої (розшукової) дії про що зазначається у протоколі.

Якщо є потреба здійснюється виготовлення фотознімків з цифрового носія. Також слід переглянути фотографії, візуально порівняти фотознімки (відеофрагменти) з зафіксованими об'єктами, продемонструвати матеріал понятим і учасникам слідчої (розшукової) дії з подальшим записом пояснень (заперечень) в протоколі слідчої дії.

Якщо в процесі досудового розслідування або судового розгляду кримінального провадження виникнуть сумніви щодо достовірності цифрової інформації, вона може бути перевірена процесуальним шляхом, а саме, допитами учасників слідчої (розшукової) дії, а також проведенням судової експертизи. Під час допиту встановлюються обставини дії й технічні засоби, що використовувалися для фіксації процесу та її результатів.

Для встановлення технічних умов та технології отримання цифрової інформації призначається судова експертиза відео-, звукозапису, на дослідження якої надається первинний носій зафіксованої інформації; технічний засіб, на якому була зафіксована інформація; додаткове обладнання, яке використовувалось для запису у повному складі: мікрофон, джерело живлення, прилади керування тощо. Експертом вирішуються наступні питання: чи за допомогою даного технічного пристрою зафіксовані дані; чи є надана відеофонограма (фонограма) оригіналом чи копією; чи проводився запис відеофонограми (фонограми) безперервно; чи зазнавала змін надана відеофонограма (фонограма); чи одночасно проводився запис відеозображення та звуку у відеофонограмі та чи відповідає зміст відеозображення запису звуку та ін. [3].

Таким чином, на підставі викладеного можна дійти висновку, що для отримання достовірних джерел доказів, якими є протоколи слідчих (розшукових) дій з відповідними додатками, сформованими за результатами використання цифрової техніки, слід додержуватися певної процедури, яка включає технічні операції фіксації та верифікації фото, відео, звукової інформації. Вважаємо, що існує необхідність внесення доповнень в чинне процесуальне законодавство, спрямованих на більш чітку регламентацію процедури використання цифрової техніки при проведенні слідчих (розшукових) дій.

Список бібліографічних посилань:

1. Терешкевич А.І., Застосування методу 3D-сканування об'єктів в експертній службі МВС України. *Криміналістичний вісник*. 2014. № 2 (22). С. 158-160.
2. Перлін С.І., Шевцов С.О., Кучерявенко О.Б., Буряк С.А. Системи лазерного сканування документування обставин дорожньо-транспортних пригод: інформаційний лист. Харків: НДЕКЦ при ГУМВС України в Харківській області, 2011. 44 с.
3. Інструкція про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень та Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень: наказ Міністерства юстиції України від 8.10.1998 № 53/5; із змінами і доповненнями, внесеними наказами Міністерства юстиції України станом на 01.05.2021.